

УДК [001+008].001.86

**ДО ПИТАННЯ ОБМІНУ ДОСВІДОМ: КУЛЬТУРА І НАУКА БЕЗ
КОРДОНІВ****М. Л. Кушик***ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського”***TO THE QUESTION OF EXCHANGE OF EXPERIENCE: CULTURE AND
SCIENCE WITHOUT BORDERS****M. L. Kushyk***SHEI “Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky”*

У статті описано важливість обміну досвідом між навчальними закладами. Відображено досвід поширення знань у контексті історичного розвитку медичної освіти в Україні.

In the article the importance of exchange of experience is described between the educational establishments. Experience of knowledge spreading is represented in the context of historical development of the medical education in Ukraine.

Вступ. Україна активно входить в освітній та науковий простір Європи, здійснюючи модернізацію освіти в контексті європейських вимог. Основи Болонської декларації враховують цінність освітніх систем кожної з країн і мають за мету підвищення якості та конкурентоспроможності вищої освіти у світі. Інтеграція у світовий освітній простір вимагає реформування у галузі освіти, наближення університетської освіти до загальноєвропейських стандартів.

Основна частина. Участь професорсько-викладацького складу, студентства у Міжнародних проєктах, конференціях є важливою складовою у розвитку співпраці між університетами, обміну досвідом. В контексті загальнокультурного розвитку нашої держави ми повинні зберегти кращі здобутки вітчизняної освіти і культури та використовувати міжнародний досвід.

Українська делегація учасників фахової культурологічної подорожі “Культура без кордонів”, що проводилась за підтримки Міністерства освіти і науки України, Міністерства культури України, мала змогу переконатися у тому, що надбання культури та науки різних країн повинні забезпечувати обмін досвідом, перспективи щодо подальшого розвитку.

У програмі культурологічної подорожі брали участь 49 представників професорсько-викладацького складу та студентства ВНЗ України, зокрема Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського, Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова, Київського інститу-

ту соціальних і культурних зв'язків Святої княгині Ольги, Волинського національного університету імені Лесі Українки, Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського, Національної музичної академії ім. П. І. Чайковського, Приазовського державного технічного університету.

Першим пунктом нашого призначення був Відень. Для нас, представників Тернопільського державного медичного університету, приїзд у Відень і відвідання університету було важливим і значимим ще й тому, що у 1872 р. Іван Горбачевський – наш земляк із села Зарубинці, Збаразького району вступив туди на медичний факультет. Іван Горбачевський став доктором медичних наук, а життя своє присвятив людям і науці. Саме він першим у світі синтезував сечову кислоту. У 1898 р. за наукові здобутки був відзначений найвищою нагородою Австро-Угорщини – Орденом Залізної корони. Іван Горбачевський був членом Палати австрійського парламенту, ініціював створення першого у світовій практиці Міністерства охорони здоров'я і був першим його міністром [1].

Наша делегація відвідала інститут філософії Віденського університету, де нам провели ознайомчу екскурсію. Віденський університет – державний університет, заснований у 1365 р., вважається одним з найстаріших університетів Центральної Європи після Карлового університету у Празі та Ягеллонського університету у Кракові. Тут навчається понад 80 000 студентів. На вибір студентів університет пропонує близько 180 курсів.

© М. Л. Кушик

Експерсія Віднем подарувала нам багато приємних вражень і цікавої інформації про це прекрасне місто – справжню культурну столицю Європи. У Відні ми оглянули основні культурні історичні пам'ятки столиці Австрії – імператорську резиденцію Хофбург, Будинок парламенту Австрії, Собор Святого Стефана, Художньо-історичний музей. Історичний центр Відня у 2001 р. внесено до переліку Культурної спадщини ЮНЕСКО [2].

Сучасний Мюнхен – це не лише сукупність культурних і музейних цінностей, а й потужний промисловий і дослідницький центр. Завдяки знаменитим університетам, зокрема Мюнхенському університету Людвіга-Максиміліана, інституту імені Макса Планка і багатьом іншим закладам Мюнхен утримує міцні позиції в європейській науці.

Відвідання Міжнародного джазового фестивалю у м. Монтре (Швейцарія), музеїв та оглядові екскурсії містами Західної Європи за маршрутом подорожі “Культура без кордонів” надали можливість учасникам проекту ознайомитись із сучасною культурою Європи. Кожного року в Монтре проводиться джазовий фестиваль, що триває близько двох тижнів, на цей час містечко перетворюється на велику музичну сцену під відкритим небом. 03 липня 2011 р. учасники української делегації відвідали Міжнародний джазовий фестиваль і мали можливість прослухати виступ університетської групи з Великобританії “Jazzmanix: Southampton University Jazz & Gospel Choir”.

Цікавим етапом культурологічної подорожі для учасників делегації було відвідання головного міста північної частини Італії – Мілана. На центральній площі Дуомо є відразу кілька визначних місць. Однойменний собор Дуомо – один із найбільших у світі готичних соборів. Своєрідним символом Мілана є театр Ла Скала. Треба відзначити, що ззовні театр виглядає не настільки грандіозним в архітектурному плані, як, наприклад, у Відні чи Будапешті. Він більше вишуканий і стриманий, проте акустика у ньому не має собі рівних. У театрі Ла Скала виступала видатна українська співачка Соломія Крушельницька, її погруддя, подароване Львівським національним театром опери та балету ім. С. Крушельницької, встановлено в музеї театру у Мілані, що свідчить про її світове визнання та досягнення у галузі культури.

Наш приїзд у Мілан не міг не завершитись знайомством із Міланським університетом. Представниця української діаспори в Мілані, Вероніка Журавель, яка є президентом Асоціації редакторів журналів, була нашим гідом і розповіла багато цікавого з історії уні-

верситету. Зокрема про те, що він був заснований у 1924 р. Ми також зустрілись зі студентами, професором Міланського університету Мартіно, викладачем філології, який розповів нам про структуру університету та особливості навчального процесу, нас ознайомили із головним корпусом університету, бібліотекою. Учасники делегації мали змогу спілкуватись англійською мовою або італійською за допомогою перекладача.

В умовах сьогодення університет має 9 факультетів, понад 130 навчальних курсів, професорсько-викладацький склад налічує близько 2500 осіб, які навчають понад 60 000 студентів. Міланський університет є найбільшим державним університетом в Мілані та Ломбардії, головний корпус якого знаходиться у колишньому Шпиталі Маджоре. Головний корпус університету має форму літери П, а всередині – величезне подвір'я – Галерея Маджоре. На перервах студенти мають змогу відпочивати і готуватися до пар не лише в затінку цілої галереї колон, а і тут – під кронами дерев, розклавши речі прямо на траві. Серед факультетів МДУ є медично-хірургічний, фармацевтичний, гуманітарних наук, юридичний тощо. Ось уже п'ятий рік як у Міланському університеті впроваджено викладання української мови та літератури. Студенти кожного року обирають предмети, які б вони хотіли вивчати: 2/3 становлять обов'язкові предмети. Викладачі зайняті в основному читанням лекційних курсів тричі на тиждень, мають також консультаційні години, проте кількість студентів, яких навчає професор, сягає від 150 за рік. Плата за навчання залежить від обраного курсу, в Італії дорогі навчальні матеріали – приблизно 50 євро за підручник [3].

Спілкування з представниками викладацького та студентського складу університетів дозволяє ознайомитись із особливостями навчально-виховного процесу в університетах Європи, обмінятись культурним досвідом із учасниками.

У програмі культурологічної подорожі “Культура без кордонів” було також передбачено оглядові екскурсії старовинних міст Західної Європи, відвідання музеїв, міжнародних фестивалів мистецтв та огляд основних культурних пам'яток за маршрутом подорожі, що надало можливість учасникам проекту ознайомитись із стародавньою та сучасною культурою Європи.

Участь у проекті – унікальній культурологічній подорожі, яка стерла багато кордонів, засвідчила: культура – це не лише те, що ми, отримуємо у спадок від наших предків, це те, що ми повинні самі виховувати в собі.

Відвідання іноземних університетів, стажування за кордоном в межах культурно-освітніх програм з обміну студентів, професорсько-викладацького складу, участь у наукових з'їздах, конференціях сприяє розширенню зв'язків між університетами, міжнародній співпраці.

Про доцільність міжнародних стажувань та важливість обміну досвідом свідчать історичні дані, архівні матеріали з історії розвитку вищої медичної освіти на території України у другій половині XIX – початку XX ст.

Варто згадати слова видатного вченого М. Пирогова під час поїздки за кордон як наставника майбутніх вчених у 60-х рр. XIX ст. М. Пирогов займався науковою діяльністю, відвідував німецькі університети, зазначав, що можна запозичити. Відвідавши 25 університетів, учений звертав увагу на підготовку молодих кадрів, на методику викладання факультетських наук та ін. Цілком виправданою мірою М. Пирогов вважав доручення молодим ученим викладати не цілу науку, а окрему її частину. В Росії, на відміну від Німеччини, науки викладались “систематично і в повному обсязі”. Систематичні курси в Німеччині хоча і були скороченими, проте викладалися наочно, за допомогою різних демонстрацій. Наочність є важливим елементом у викладанні. М. Пирогов пропонував урізноманітнити сухі читання лекцій обговоренням, давав поради щодо викладання науки, оскільки викладачі вибирають найважливіше при передачі знань, або викладають “все що знають, або не тільки все, що знають, але й те, чого не знають”. Досвідчені наставники, за словами вченого, не викладають всього, що знають, і тим самим пробуджують цікавість. Створення спеціальних комітетів для перекладу посібників могло б допомогти вирішити питання браку наукової літератури. М. Пирогов звертав увагу на розвиток і авторитет науки, свободу наукового дослідження. Хоча університети для вибраної меншості, потрібно, за словами М. Пирогова, надати можливість для більшості здобувати спеціально-наукову освіту [4].

Для ознайомлення з розвитком медичної науки за кордоном викладачі медичних факультетів мали змогу відвідувати іноземні університети та клініки. Так, у 1857 р. ординарному професорові В. Караваєву було надано закордонне відрядження на рік для оздоровлення та для ознайомлення із розвитком хірургії. Професор відвідав Париж, Дрезден, Берлін з науковою метою. Ординарний професор В. Беккер у 1858 р. відвідав Англію, Францію, Німеччину, брав участь у 34 з'їзді природодослідників і лікарів в Карлсруе

(відрядження для оздоровлення та наукової мети надано було терміном на 6 міс.). У 1860 р. екстраординарний професор Ф. Ергардт отримав відрядження на 6 міс. в Австрію, Францію, Бельгію для ознайомлення з викладанням судової медицини та інших наук, професор відвідав німецькі університети, слухав лекції у Відні [5, 6].

При наданні відрядження звертали увагу на забезпечення навчального процесу, заміну викладачів, надавали відрядження на літній період, на час канікул. У 1875 р. Рада університету Св. Володимира подала прохання стосовно відрядження професорів медичного факультету університету Св. Володимира за кордон. Так, екстраординарний професор О. Іванов мав намір відвідати з'їзд офтальмологів в Гейдельберзі, а професор В. Бец – ознайомитись з анатомічними препаратами мозку в Парижі для підготовки анатомічного атласу. У цій же справі йдеться про дозвіл на відрядження доцента кафедри загальної патології М. Афанасьєва з 6 квітня по 1 вересня 1875 р. та виділення йому 500 руб. на час поїздки [7].

В архівних даних Львівського університету заслуговує на увагу надіслане на ім'я ректора запрошення на XIII Міжнародний конгрес медицини, який проводився з 2 по 9 серпня 1900 р. у Парижі. З цієї нагоди французька медична корпорація вважала своїм завданням повідомити про це велике наукове зібрання вчених усіх країн та запросити делегатів [8].

Делегатами на XIII Міжнародному конгресі лікарів у Парижі в 1900 р. були 6 українських лікарів (В. Кобринський, Т. Гвоздецький з Галичини, І. Горбачевський з Праги, а також представники з Відня, Чикаго, Франції) [9].

Про підтвердження зв'язків між університетами свідчать архівні дані. Заслуженого ординарного професора університету Св. Володимира Ю. Кулаковського відрядили для привітання зі 100-річним ювілеєм Берлінського університету в 1910 р. Медичний факультет подав прохання щодо делегування професора С. Томашевського від університету на відкриття Одеських вищих жіночих курсів у вересні 1910 р. [10].

Висновки. Важливу роль наприкінці XIX – на початку XX ст. відігравали поїздки українських учених за кордон з науковою метою, участь у міжнародних конференціях, з'їздах. Учені університетів мали змогу відвідувати іноземні медичні навчальні заклади, клініки та обмінюватись медичним досвідом. Усе це, безперечно, сприяло професійному вдосконаленню та розвитку вітчизняної медичної науки.

Сьогодні спілкування з професорсько-викладацьким складом, студентами ВНЗ, представниками діас-

пори дозволить ознайомити наукову громадськість Європи з досягненнями та перспективами культурного та освітнього розвитку нашої держави, що, безумовно, є ще одним кроком на шляху до євроінтег-

рації України. Обмін досвідом у сфері науки, освіти, культури сприяє зміцненню наукових зв'язків між навчальними закладами, професійному вдосконаленню, подальшому розвитку.

Література

1. Українці в світі. Іван Горбачевський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrainians-world.org.ua/ukr/peoples/a0d3217904a6e905/>

2. Uber die Universitat Wien [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.univie.ac.at/de/universitaet/>

3. Universita Degli Studi di Milano [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unimi.it/>

4. Пирогов Н. И. Избранные педагогические сочинения / Н. И. Пирогов ; сост. А. Н. Алексюк, Г. Г. Савенок. – М. : Педагогика, 1985. – 496 с.

5. Краткі отчеты по Университету Св. Владимира въ 1858–59 и 1859–60 учебныхъ годахъ. – Киевъ : Въ Унив. типографіи, 1861. – 27, 19 с.

6. 150 лет Киевскому медицинскому институту / [Е. И. Гончарук, Н. Н. Зайко, И. И. Бобрик и др.]; под ред. Е. И. Гончарука. – К. : Здоровья, 1991. – 264 с.

7. О командировании профессором Университета Св. Владимира и других лиц за границу и другие места с ученой целью (нач. 6 февраля 1875 г.) // ЦДІАУ у Києві. – Ф. 707, оп. 41, од. зб. 59. – 62 арк.

8. Переписка с Наместничеством во Львове и другими учреждениями о научных связях с заграницей (нач. 31 октября 1898 – ок. 29 февраля 1900 г.) // ДАЛО. – Ф. 26, оп. 10, од. зб. 37. – 11 арк.

9. Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1 : Естафета поколінь національного відродження / П. Пундій ; гол. ред. Я. Ганіткевич. – Львів ; Чикаго : Наукове товариство ім. Шевченка у Львові, 1994. – 328 с.

10. О командировании лиц служащих в Киевском учебном округе за границу и в разные места России с ученой целью и по другим случаям (1910 г.) // ЦДІАУ у Києві. – Ф. 707, оп. 78, од. зб. 7. – 106 арк.